

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 03.03.2026 nr 8-1/1528-2,
JDM/26-0282/-1K
Meie 17.03.2026 nr 1.1-11/1016-4

**Kohtute seaduse ja teiste seaduste
muutmise seadus (kohtumenetluse
kiirendamine)**

Austatud proua Pakosta

Esitasite kooskõlastamiseks kohtute seaduse muutmise ja teiste seaduste muutmise seaduse (kohtumenetluse kiirendamine) eelnõu. Kooskõlastame eelnõu alljärgnevate märkustega arvestamisel.

1. Kui kohtud liiguvad põhiseaduslikuks institutsiooniks, ei ole põhjendatud, et mingid kohtute halduse ülesanded, kohtu korralduseks vajalikud ülesanded ja eelarvele sisendi andmine jäävad JDM-le (KS § 39 lg 2, § 43¹ lg 3, VVS § 59 lg 1). Kohtutele eelarve sisendi andmist põhjendatakse järgmiselt: Esiteks võimaldab ministeeriumi sisend siduda kohtusüsteemi eelarve laiemate riiklike eesmärkidega. Ministeerium kujundab ja veab eest õigusloomepoliitikat ning vastutab digiriigi arendamise eest. Teiseks on oluline arvestada, et ministeerium jääb ka edaspidi poliitiliselt vastutavaks esimese ja teise astme kohtute toimimise eest. Kolmandaks toetab ministeeriumi kaasamine paremat koordineerimist riigiüleselt, eriti digiarenduste ja ühiste tugiteenuste valdkonnas. Kohtusüsteemi infosüsteemid, küberturvalisus, andmehaldus ja muud digilahendused on tihedalt seotud riigi kesksete IT-arendustega.

Seletuskirjast nähtub, et JDM sisend koosneb eelarve ressursside ja eelarvevajaduste hindamisest ja IT-arendusprojektide puhul jälgimisega, et arvestatakse IT-strateegiatega. Kui JDM oma sisendi andmisel paneb kohtutele ülesandeid või hindab eelarvevajadusi, siis peab olema selge ka, kust selleks vajalikud rahalised vahendid tulevad. Seega jääb kohtute grupp olulisel määral ikkagi sõltuma täitevvõimust, erinevalt teistest põhiseaduslikest institutsioonidest (PSI), kelle õigusloome on samuti JDM pädevuses ([JDM põhimääruse](#) punkti 9 alapunkt 1). Märgime, et riigieelarve seaduse (RES) § 38 lõike 2 kohaselt peab Riigikogule esitatav riigieelarve eelnõu vastama avaldatud õigusaktidele ja enne riigieelarve esitamist Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogus algatatud eelnõudele. Esitatavas riigieelarve eelnõus võib olla arvesse võetud Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogus algatatud eelnõudes Riigikogu menetluses tehtud muudatusi. Seega peavad muudatused õigusaktides olema teada juba eelarve koostamise ajaks ja sihtrühmad saavad nendest informeeritud eelnõu koostamise ja kooskõlastamise käigus. Selle kohta ei ole vaja JDM-l eraldi sisendit eelarvemenetluses anda. Riigieelarvelise sisendi andmine läheb vastuollu ka RES-ga, mille kohaselt PSI-d saavad oma eelarvesisendi Riigikogult (RES § 25¹lg 3 p 12, § 38 lg 2¹). Kusjuures eelnõu kohaselt saab niigi valdkonna eest vastutav minister (justiits- ja digiminister) osaleda sõnaõigusega ka kohtute grupi eelarveläbirääkimistel Riigikogus.

Arvestades ülaltoodut, palume vastavad sätted välja jätta või neid täpsustada, mis ulatuses ja mis juhul JDM saab sekkuda.

2. KS § 43¹ ja RES muudetavaid sätteid tuleks kooskõla tagamiseks korrigeerida:

1) KS § 43¹ lõikes 1 ei kajastu kohtute grupi eelarve all kohtuhaldusteenistus (KHT), lõikes 2 on ta olemas. See tuleks ühtlustada;

2) kohtute grupi eelarve koostamise protsessis on kohtute nõukogu ülesandeks kohtute grupi eelarve eelnõu kinnitamine, kuid tundub, et nõukogul endal sisendi andmise õigust või eelarve koostamise sekkumise õigust pole (vrkl JDM annab sisendi)? Samas kohtute grupi eelarve muutmise puhul on soovitud, et seda saaks algatada ka kohtute nõukogu (praegu lg-s 7), siis järelikult tal peab selleks olema ka ajend või mõte selle muutmiseks (sisend KHT-le?). Kui kohtute nõukogul on kohtute grupi eelarve eelnõu koostamises ka rohkem õigusi, tuleks eelnõu täiendada;

3) KS § 43¹ lõikes 7 on kohtute grupi eelarve muutmine. See on küsitav, kas seda sätet on vaja, sest nii valitsemisalade, kui PSI-de eelarvete muutmise põhimõtted on RES-s. Kui lisada lõikesse 3, et sama protseduur, mis eelarve koostamisel, on ka kohtute grupi eelarve muutmisel, siis ei oleks lõiget 7 vaja. Eelarve koostamise ja muutmise protseduuri loogika võiks olla sama (st kes koostab, kus ta sisendi saab jne);

4) KS § 43¹ lõike 2 tekst ja selgitus seletuskirjas on omavahel vastuolus: (2) Kohtute grupi eelarve koosseisus nähakse ette vahendid grupina esimese ja teise astme kohtutele ning Kohtuhaldusteenistusele.

Seletuskirjast: Lõige 2 täpsustab, et kohtute grupi eelarve koosseisus nähakse ette vahendid asutuste lõikes esimese ja teise astme kohtutele ning Kohtuhaldusteenistusele. Peale Riigikogu poolt vastu võetud aastast riigieelarve seadust liigendab nõukogu kaheksale kohtuasutusele ja KHT-le eelarved majandusliku sisu lõikes ning iga asutus kehtestab oma alaliigenduse ja korraldab selle alusel oma tööd. Kohtute jaoks säilib praegu kehtiv süsteem, kus kohtute eelarve asutuste lõikes (kaheksa kohut) kinnitab Justiits- ja Digiministeerium ning iga kohus kehtestab vajaliku alaliigenduse oma seadusekohaste ülesannete täitmiseks. Nõukogul endal eraldiseisvat eelarvet ei ole, nõukogu teenindamine tagatakse KHT eelarvest. Jne.

3. KS § 46 lõike 3 kohaselt esitatakse kohtute grupi tegevusaruanne kohtute nõukogu kehtestatud vormil. [Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord–Riigi Teataja](#) (RES-RE kord) § 16¹ kohaselt esitavad PSI-d vabalt valitud vormis oma tegevuste ülevaate. Võimalik, et see pole probleem, kui „vabalt valitud vorm“ ongi kohtute nõukogu kehtestatud vorm. Palume kaaluda, kas on vaja RES-RE korda täpsustada ning vajadusel täiendada SK Rakendusaktide osa.

4. RES § 31 lõike 3 muudatusest on välja jäänud, et asutuste grupi puhul lõpuks asutus (kohtud ja KHT) liigendab samuti oma eelarve.

5. RES § 56 lõike 2³ muudatusettepanek sellisel kujul tekitab raskusi riigieelarve seadusepildi koostamisel. Sõnastuses on mainitud, et „administratiivset ja majandusliku sisu liigendust kogumahtu muutmata“. St et kohtutel hetkel puudub kogumahu kuvamise võimalus nii administratiivse kui ka majandusliku sisu puhul.

6. Seletuskirja Rakendusaktide osa tuleb täiendada ka, selliselt, et muudetakse [Eelarveklassifikaatori–Riigi Teataja](#) Lisa 2, kuna asutuste gruppide alt tuleb esimese ja teise astme kohtud välja jätta ja teha kohtute grupile administratiivne tunnus. RAM_m50_lisa2.pdf

7. Kui Sotsiaalministeeriumi valitsemisalale (Sotsiaalkindlustusametile) antakse üle pädevus tuvastada tunnistajate ütluste alusel pensioni määramiseks vajalikke faktilisi asjaolusid, siis tuleb kokkuleppele jõuda ka rahastamises. Kui sellist muudatust ei tehta, palume jätta märkuse tähelepanuta.

8. Seletuskirja peatükis 8 “Seaduse rakendamisega seotud riigi ja omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud” palume täiendada tarbijakrediidinõude elektrooniliseks menetlemiseks loodava IT-lahenduse arendamise kirjelduse viimast lauset sõnadega „sh igakuiseks hoolduskuludeks“. Hetkel jääb arusaam, et on arvestatud vaid arenduskuludega Registrite ja Infosüsteemide Keskuse eelarves, hoolduskulude osa ei ole arvesse võetud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Marge Kaskpeit 5885 1423 Marge.Kaskpeit@fin.ee
Kairi Jürgenson 5982 5041 Kairi.Jyrgenson@fin.ee